

David de Leeuw en Erwin Rijkse

Twée nestors van de medezeggenschap

De presentatie van het boek over de geschiedenis van de ondernemingsraad bij Verkade op maandag 23 oktober 2006 bracht twee nestors van de medezeggenschap in Nederland bij elkaar. David de Leeuw en Erwin Rijkse, twee personen, die hun sporen verdiend hebben op het vlak van belangenbehartiging van werknemers/sters.

Ook al komen De Leeuw en Rijkse uit een ander deel van Nederland, ze hebben veel met elkaar gemeen: een vakman op hun terrein, een lange staat van dienst in het bedrijf, actief in ondernemingsraad en vakorganisatie, als stakingsleider opgetreden toen het nodig was. David werkte bij de Schelde in Vlissingen, een scheepswerf en machinefabriek opgericht in 1875. Erwin bij Verkade in Zaandam, van de bekende heerlijke koekjes, beschuit, biscuits en chocolade. Verkade, in 1990 een dochter geworden van de Britse multinational United Biscuits, viert in 2006 zijn 120-jarig bestaan. Beide ondernemingen groeiden uit tot landelijk bekende organisaties met duizenden medewerk(st)ers in de jaren vijftig en zestig van de vorige eeuw. Daarna reduceerde het personeelsbestand als gevolg van reorganisaties.

Die sanering heeft grote invloed gehad op de aard van het OR- en vakbondswerk van de beide mannen. Erwin Rijkse: "Mijn werknemersleven bij Verkade begon op 17 augustus 1953. Ik ging werken als kantoorbediende op het 'grote kantoor'. Ik had honderden administratieve collega's. Naast de administratieve afdelingen op dit kantoor, waren er nog tal van andere kleine administratieve afdelingen in de verschillende fabrieken, de technische dienst en de zeven verkoopkantoren in het land. Verkade zou mijn enige werkgever zijn. Na ruim veertig jaar hoefde ik op 2 mei 1994 niet meer op de fiets te stappen om naar Zaandam te gaan."

Het arbeidsleven van David de Leeuw begon eveneens midden jaren vijftig: "Na anderhalf jaar in een motorfietsengagerage als hulpmonteur te hebben gewerkt, ging ik op 2 januari 1956 als bankwerker

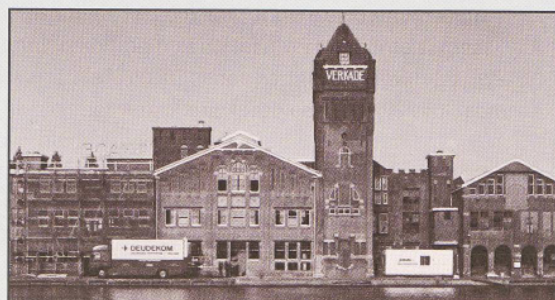
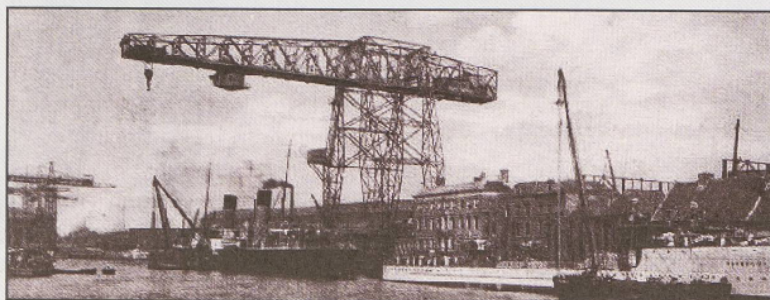
aan de slag in de Machinefabriek van de Koninklijke Maatschappij de Schelde te Vlissingen". Na de vervulling van zijn dienstplicht keerde David in augustus 1959 terug als tekenaar op de tekenkamer Stoomketelinstallaties. Hij vertrok in 1998 met de SUM.

Ondernemingsraad

Erwin Rijkse heeft zeventien jaar deel uitgemaakt van de ondernemingsraad van Verkade, waarvan de laatste tien jaar als voorzitter. Erwin: "De eerste OR-vergadering die ik meemaakte vond plaats op 31 augustus 1977 en op 25 april 1994 was m'n laatste." Aanvankelijk had Erwin zo zijn aarzelingen over de betekenis van de OR, maar al gauw veranderde dat door de verzelfstandiging van de OR met de Wet van 1979, de extra bevoegdheden en de mogelijkheid om naar de rechter te stappen. Maar vooral door de noodzaak er als personeelsvertegenwoordiging in een tijd van crisis de schouders onder te zetten om te redden wat er te redden viel. Een enkel cijfer maakt dat wel duidelijk. Van bijna 3000 werknemers midden jaren zestig is het personeelsbestand bij Verkade veertig jaar later teruggelopen tot ongeveer 425. De grootste klappen kwamen in de jaren tachtig. De leden van de ondernemingsraad hebben in dat decennium, maar ook daarna nog, voor vele moeilijke afwegingen en keuzes gestaan. Het was een en al reorganisatie wat de klok sloeg. Af en toe leidde dat tot acties die breeduit de pers haalden, zoals de poortactie voor het behoud van de Verkadefabriek in Den Bosch. Het bracht de OR zelfs voor de rechter. Rijkse: "De voorgenomen bedrijfs-sluiting van de fabriek in Den Bosch leidde

ons in 1993 tot voor de Ondernemingskamer in Amsterdam. Met de verplaatsing van de productie om economische redenen kon de rechter het eens zijn. Op de kwaliteit van de argumenten van de directie had hij wel wat aan te merken." In het voorjaar van 1992 verenigde Erwin diverse functies: voorzitter van de OR, kaderlid van de bond en stakingsleider voor enkele weken voor het behoud van de Automatische Prijs Compensatie. In Vijftig jaar ondernemingsraad. Negentig jaar medezeggenschap bij Verkade kan de lezer daar meer over terugvinden.

David de Leeuw was vrijgesteld voorzitter van de ondernemingsraad van januari 1981 tot april 1984 en tot medio 1983 vice-voorzitter van de Centrale ondernemingsraad van RSV. Een ziekte dwong hem om enkele maanden thuis te blijven en het daarna wat rustiger aan te doen. Vanaf 1989 was David vrijgesteld secretaris van de OR tot aan zijn afscheid van het bedrijf. Davids typering van het medezeggenschapswerk en de belangenbehartiging bij de Schelde komt overeen met die van Erwin over dezelfde periode bij Verkade. De Leeuw: "In de jaren zeventig strenden wij voor verbetering van de arbeidsvoorwaarden en vanaf 1981 voor behoud van werk. Toen hadden we elkaar allemaal nodig. Ik geloof niet dat ik grote verwachtingen had toen ik in de OR ging. Het was een klus die gedaan moest worden. Ik had niet gedacht dat het door aanvallen vanuit Den Haag op onze werkgelegenheid (Ketelbouwkwestie in 1981 en RSV-debacle in 1983) zo heftig zou worden. Wat me is gelukt als voorzitter is het feit dat ik in de tijd dat het nodig was kans zag in de OR alle neuzen dezelfde kant op te krijgen en samen met de vakbondsbestuurders en actieve kaderleden van ons en de anderen een vertrouwensbasis op te bouwen binnen het bedrijf. Daardoor hebben we

veel voor de mensen en het bedrijf kunnen doen. In mijn periode als secretaris heb ik veel aan persoonlijke belangenbehartiging kunnen doen. Bij alle reorganisaties die vanaf 1988 over ons heen kwamen, heb ik voor mensen iets kunnen betekenen.

Elk reorganisatieplan, groot of klein, werd met betrokkenen doorgelicht, afgewogen en in samenwerking met de bonden afgewikkeld. En altijd voorzien van een sociaal plan. Het was dweilen met de kraan open, maar we liepen er niet voor weg."

Het belang van geschiedenis

Zowel David als Erwin zijn lid van de Vakbondshistorische Vereniging. Beiden hebben hun rijke, strijdbare ervaringen in bond en ondernemingsraad op papier gezet. Een fusie in vakbewegingsland heeft hen ook nog in dezelfde vakbond samengebracht, FNV Bondgenoten. Met hun achtergronden staan David en Erwin voor een grote groep generatiegenoten van wie de huidige mensen die actief zijn in de vakbeweging en de ondernemingsraad veel kunnen leren. David de Leeuw:

"Als iets belangrijk is voor werknemers, op welke plek in een bedrijf dan ook, is te beseffen waar we als arbeiders vandaan komen. Welk een lange weg er is afgelegd en welke offers er zijn gebracht om de positie te bereiken die men nu heeft. En nog steeds is de arbeid afhankelijk van het kapitaal. Daarom is geschiedenis zo belangrijk. Kennis en besef over het verleden is echter niet voldoende. Hoe is het nu. Die geschiedenis moet tevens leiden tot inzicht in maatschappelijke verhoudingen, tot politiek bewustzijn."

De samenstellers van de historische canon hebben absoluut iets gemist.

Harry Peer
Trainer-adviseur Odyssee

Literatuurverwijzing:

- Harry Peer (redactie), *Vijftig jaar ondernemingsraad. Negentig jaar medezeggenschap bij Verkade*. Amsterdam 2006. Hierin is een bijdrage opgenomen van Erwin Rijkens, *Wie zwijgt wordt niet gehoord*, pp. 79-88.
 - E. Rijkens, *80 jaar georganiseerd overleg 1916-1996. 40 jaar ondernemingsraad 1956-1996. Een kroniek*. Z.pl.,z.j.
 - David de Leeuw, *Een taaie strijd. Vijfentwintig jaar vakbondswerk op de Schelde*. Stichting FNV Pers 2000.
 - David de Leeuw en Jan Cremers, *Een kilo verantwoordelijkheid..... 50 jaar ondernemingsraad bij De Schelde*. GBIO-Katernen deel 10. 's-Gravenhage 2005.
-